

Stvaranje poezije u Maroku je javni čin i događaj koji se odvija u određenoj društvenoj situaciji; pesma se ne izmišlja već se ispreda postepeno i komponuje iz "ograničenog broja utvrđenih formula" (tematskih, figurativnih i metričkih), tj. gradi "molekularno" u samom činu oralnog izvođenja, kao što su to činili i srpski narodni pevači, guslari, čije je pesme zabeležio Albert Lord u prethodnoj Jugoslaviji (str. 141). Marokanski pevač pri tom koristi muzički instrument def, a njegovo pevanje prati ples muškaraca. Povod je definisan običajima i događajima kao što su rođenje, obrezivanje, sklapanje braka i pogreb.

Ako je tačno da je Gerc isključivo teoretičar na delu i analitičar koji se najbolje iskazuje kroz svoje studije slučajeva, njegova komparativna rasprava o pravu je u tom pogledu naročito instruktivna i egzemplarna, baš kao što je to i sažeta, ali "gusto" argumentovana knjiga *Posmatrani islam (Islam Observed: Religious Development in Morocco and Indonesia, 1968)*, koju Džordž Markus označava, četrdeset godina nakon njenog objavljivanja, kao "masterful short work"⁸. Rasprava "Lokalno znanje: činjenica i zakon u komparativnoj perspektivi" je još jedan primer Gercove kulturne analize na delu i interpretativne veštine u kontekstualnom razumevanju i kontrastnom sagledavanju etosa/senzibilitetâ tri različita pravna sistema – arapsko-islamskog zasnovanog na Kur'anu i Šariji, hinduističko-budističkog u javanskoj i balinežanskoj tradiciji i malajskog običajnog prava – kroz semantičku analizu ključnih etičkih, religijskih i filozofskih koncepcija i kategorija u njihovoj osnovi (*hak, darma i adat*).

Gordana Gorunović

Др Весна Ђукић

Држава и култура: студије савремене културне политике

Књига "Држава и култура: студије савремене културне политике" ауторке др Ђукић представља резултат петнаестогодишњег проучавања теорије културне политике и њених практичних апликација у Србији. Професионална афилијација ауторке одредила је и правац у коме се крећу њена сагледавања јавних (практичних) политика уопште и културне

⁸ George E. Marcus, "Geertz's Legacy Beyond the Modes of Cultural Analysis of His Time: Speculative Notes and Queries in Remembrance". U: Jeffrey C. Alexander, Philip Smith and Matthew Norton, eds., *Interpreting Clifford Geertz: Cultural Investigations in the Social Sciences*, New York: Palgrave, Macmillan, 2011, 131-143, 132.

политике посебно. Реч је о менаџменту у култури, примењеном / практичном дисциплином коју је 1980-их иноктурисао Клод Молар. Ова примењена дисциплина је фокусирана на проучавање модела организовања (у области културе, уметности и медија) који су се у различитим историјским тренуцима јављали у различитим друштвима а како би се културне делатности (било и целини било парцијално а с обзиром на врсту уметности) адекватно организовале.

Читајући књигу "Држава и култура: студије савремене културне политике" стиче се слика о теорији културне политике из перспективе менаџмента у култури и о реалности културне политике у Србији. У том смислу књига пружа несумњив допринос разумевању културне политике уопште и културне политике Србије посебно.

Квалитет књиге "Држава и култура: студије савремене културне политике" огледа се у томе што је ауторка изнела теоријске постулате менаџмента у култури, који је по њој спона студија јавних практичних политика (public policy studies) и културне политике. У том смислу књига представља својеврстан уџбеник менаџмента у култури.

Такође, квалитет књиге проистиче из чињенице да је др Ђукић дуго присутна на "сцени", дуго се бави темом културне политике и већ је била ангажована у писању препорука за унапређење културних политика у Србији. Ауторка је ту своју позицију искористила да на конструктиван и објективан начин сагледа културну политику Србије. Она је представила најважније етапе културне политике Србије од доба краљевине до дана данашњег с тим што је посебна пажња посвећена помацима у првој деценији 21. века. Резултат истраживања које је ауторка спровела почетком 21. века биле су препоруке за унапређење културне политике. У књизи "Држава и култура: студије културне политике" она је сагледала остварење и неостварене резултате у два временска тачкама: 2003. и 2009. године.

У оба истраживања, те стога и на неколико места у књизи "Држава и култура: студије савремене културне политике" ауторка је пажњу посветила стратешком планирању. Она сасвим исправно примећује да је стратешко планирање један од основних инструмената спровођења било које јавне политике, па тако и културне. Стратешки планови морају бити засновани на истраживањима не само постојећих културних пракси и проблема у културном систему већ и на истраживањима културних потреба, навика и интересовања јавности и публике. Ауторка пак констатује да су у периоду од 2000. до 2009. године спроведена само два систематска и свеобухватна истраживања која могу да представљају основу за доношење кључних одлука уо даљем развоју културе на територији Србије: једно је оно чији су резултати и довели до препорука – "Културна политика Србије" а друго је истраживање П. Цветичанина "Културне потребе, на-

вике и укус грађана Србије и Македоније" (књига је објављена 2007. године). У оквиру теме стратешког планирања, ауторка је такође на више места истакла да је у Србији (а то се односи и на друге републике које су чиниле СФРЈ) постојао специфичан али и иновативан метод тзв. "сусретног планирања" који је почетком 1990-их престао да се примењује. Међутим, иако је у неким другим областима друштвеног живота стратешко планирање почетком 21. века поново успостављено у култури се то није десило. Поредeћи 2003. и 2009. годину др Ђукић констатује да у култури стратешко планирање још увек није препознато као основни инструмент културне политике.

Децентрализација културе је такође била једна од препорука те 2003. године. Међутим, као што ауторка исправно примећује, децентрализација је прихваћена од стране републичке владе декларативно али не и практично. Једна од последица је да локалне самоуправе којима је Законом о локалној самоуправи али и Уставом омогућено да креирају своје планове развоја културе не могу да своје планове ускладе са националним јер национални планови не постоје. Осим тога, у погледу децентрализације финансирања, неопходно је било обучити локалне културне администраторе да на адекватан начин постављају приоритете и у складу са њима и јасно постављеним критеријумима дистрибуирају средства. То се такође није догодило, макар не на систематичан начин и у потпуности.

Успостављање партнерских односа између јавног, приватног и трећег (цивилног) сектора такође је била препорука али она која уопште није остварена. Неостваривање ове препоруке огледа се и у финансирању културе али и у примени иновативних решења изнађених у цивилном сектору, односно од стране невладиних организација.

Ауторка је поновила потребу за међуресорном сарадњом. У књизи она се посебно бави културним туризмом и образовањем. Наиме, културни туризам јесте место сусрета културе, и изузетно важне привредне гране, туризма. У Србији туризам укључује на пример промоцију културног наслеђа али Стратегија развоја туризма као и активности Министарства културе не подржавају развој ове међуресорне области која је у многим развијеним државама важан економски фактор. Када је реч о образовању, ауторка је пажњу посветила образовању запослених у установама и организацијама културе као начина за унапређење људских ресурса те ефикасности и ефективности рада установа и организација. Такође, нешто подробнија пажња је посвећена уметничком образовању у школама као начину да се међу децом и омладином формирају културне навике и ускуси те развијају културне потребе.

Ипак, књига "Држава и култура: студије савремене културне политике" има и своје ограничење. Оно проистиче из ограничења самих студија јавних политика. Наиме, у студијама јавних политика постоји тенденција

да се јавне политике посматрају као прикладан, логичан, редоследан и рационалан скуп токова и процедура који се рационално и систематично померају од формулације и дизајна ка извршењу и евалуацији, дакле као линеаран процес налик производној траци у фабрици. Проблем са студијама јавних политика је пак тај што оне настављају да раде унутар позитивистичке парадигме која јавне политике третира као упредметујући ентитет и не-анализирајућу датост, ретко испитујући концептуалне или културне основе сопствених аналитичких претпоставки. Међутим, стварање и имплементирање јавних политика тешко да следи линеаран процес са предвиђеним исходом. Штавише, процеси јавних политика се често сусрећу са непредвиђеним околностима које су често повезане са непредвиђеним путевима и непредвиђеним последицама. (детаљније видети: Wedell et al, *Towards Anthropology of Public Policy*, 2005)

Ауторка потенцира да је културна политика јавна практична политика: проблем се идентификује, решења се изналазе и евентуално примењују, резултати се остварују или неостварују. Склоност ка линеарном посматрању јавних политика посебно је очигледна у делу књиге посвећеном методологији писања препорука где је ауторка представила фазе у креирању и спровођењу било које јавне политике па тако и културне.

Јавне политике су пре свега рефлексција односа моћи и константних напора да се дискурси одрже и/или промене. Ауторка јесте указала на неке од проблема који проистичу из односа моћи (снага) као што је на пример већа фокусираност на приоритете политичких партија него на решавање друштвених проблема. Међутим, она се није упуштала у обухватније сагледавање ових извора проблема културне политике у Србији.

Ако је култура та која директно утиче на схватање и прихватање вредности, развој ставова и конструисање идентитета онда је културна политика од изузетне важности за све оне који се било теоријски било практично баве друштвеним наукама. Књига "Држава и култура: студије савремене културне политике" провоцира говорећи "ево како менаџмент у култури види ствар" али и позива на одговоре и реакције аутора из других дисциплина. Тај провокативни позив чини можда и највећи квалитет књиге.

Маша Вукановић

Aleksandar Palavestra, *Kulturni konteksti arheologije*. Beograd: Filozofski fakultet, 2011.

Knjiga *Kulturni konteksti arheologije* Aleksandra Palavestre, redovnog profesora na Odeljenju za arheologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, predstavlja iscrpan pregled, praćen autorovim kritičkim komentarima, istorije na-